

Tuinieren met milieuvriendelijke materialen (versie augustus 2019)

Inhoud

1. Inleiding
2. Uitgangspunten bij de keuze van milieuvriendelijke materialen
3. Planten beschermen
4. De groei van ongewenste planten afremmen
5. Compost en grond
6. Om planten in voor te zaaien
7. Zaad en plantgoed
8. De tuin inrichten
9. Kassen, platte bakken en tunnels
10. Tuinmeubilair
11. Tuinhout
12. Opgebruiken of nu al weggooien?

1. Inleiding

Het is prettig om milieuvriendelijke materialen te gebruiken omdat je zo rekening houdt met mens, natuur en milieu!

Aandachtspunten:

- Alles wat we aanvoeren slijt en wordt ooit afval;
- het gebruik van milieuvriendelijke materialen vraagt vaak een grotere inspanning en is soms ook wat duurder dan dat van nu gebruikelijke;
- bij 'gewoon' tuinieren krijgen volgende generaties de rekening van uw zuinigheid mogelijk alsnog gepresenteerd;
- de ervaring van de afgelopen decennia leert dat de gevolgen van het gebruik van milieuvriendelijke materialen meestal ernstiger zijn dan gedacht. Het wordt bijvoorbeeld steeds duidelijker dat onverteerbare plasticdeeltjes ooit voor grote problemen zullen zorgen;
- sommige milieuvriendelijke materialen niet langer gebruiken kan een lagere opbrengst tot gevolg hebben (hoewel zoiets niet gemakkelijk is vast te stellen gezien de jaarlijks sterk wisselende omstandigheden);
- er bestaat inmiddels een Lijst van Adviesmaterialen (zie folder Bouwen en Onderhouden [...]);
- elke stap op het milieuvriendelijke pad is er een, ook als die nog niet helemaal ideaal is!

2. Uitgangspunten bij de keuze van milieuvriendelijke materialen

- Ze zijn zo ongevaarlijk mogelijk voor de mens en de rest van het milieu;
- de winning, de bewerking en het transport ervan kosten zo min mogelijk fossiele brandstoffen;
- ze raken nooit op.

Deze materialen dus liever niet

Aardolieproducten (o.a. bitumen), chemische/synthetische producten, kunststoffen (o.a. plastic), metalen, (groen, bruin of zwart) geïmpregneerd hout, en tropisch hardhout.

3. Planten beschermen

Vooraf

Kweek meer planten dan nodig om aangetaste of verdwenen planten te kunnen vervangen.

Tegen slakken

Verzamel de slakken dagelijks en breng ze naar een plek waar ze geen kwaad kunnen. Slakkenmuren werken behoorlijk goed maar zijn helaas van plastic of metaal. Het gebruik van slakkenkorrels is verboden maar Ecostyle Escargot (met ijzerfosfaat) mag nog worden toegepast (hoewel sommige deskundigen menen dat ook dat product slecht is voor de egel – een natuurlijke vijand van slakken). Eventueel planten zolang ze klein zijn afdekken met een aan de randen ingegraven, fijnmazig net. Vogels, ringslangen, egels, kikkers en padden eten slakken; zorg dus dat uw tuin prettig is voor die dieren. Slakken zijn vooral een gevaar voor zaailingen. Zaai planten voor en/of zorg dat planten al groot zijn voordat er veel slakken zijn.

Tegen vogels

Gewone kassen en platte bakken maken planten onbereikbaar voor vogels. Gebruik liever geen netten. Het is beter om takjes om de te beschermen planten in de grond te steken en zo een kooitje te bouwen. Om zaailingen van bonen tegen vogels te beschermen kunt u die op een voor vogels onbereikbare plek dan wel in een beschermd potje/bakje opkweken. Bedek hoe dan ook het boontje goed met aarde.

Tegen muizen

Muizen zijn dol op bonen (in dit geval: het zaad waaruit de bonenplant groeit). Om boon en zaailing tegen muizen te beschermen kunt u op een voor muizen onbereikbare plek voorzaaien (bijvoorbeeld een tafel met gladde poten). Het gebruik van muizenvallen staat op gespannen voet met de uitgangspunten.

Tegen insecten

Hang een nestkastje op.
Luizen: Laat brandnetels in water rotten en besproei de planten met het resultaat (brandnetelgier).

Netten

Gebruik zo min mogelijk netten. De meeste ervan zijn van plastic. Ze slijten (resultaat: plasticdeeltjes in de grond) en vogels en ringslangen raken erin verstrikt. Maaswijdte kleiner dan 1 cm of groter dan 5 cm. Kleur liefst blauw (die zien vogels goed). Kleinere planten zoals aardbeien kunnen prima met een kooitje van takjes tegen vogels worden beschermd.

4. De groei van ongewenste planten afremmen

Vooraf

Consequent schoffelen en wieden werken goed op den duur, maar vragen veel tijd en inspanning.

Algemeen

Afdekken kan de groei van ongewenste planten afremmen. Door de grond lange tijd (minimaal een groeiseizoen) heel goed af te dekken kunnen lastige planten als kweek en zevenblad worden bestreden. Gebruik geen anti-worteldoek (van dat zwarte doek) omdat dit van plastic is en erg snel verkrumelt.

Met planten

Zorg dat de planten (bijvoorbeeld gras) voor de afdeklaag nog geen zaad hebben gevormd. Droog de planten heel goed: Spreid ze met zo min mogelijk aarde aan de wortels dun uit en droog ze minstens een dag in de volle zon.

Hooi en stro zijn ook bruikbaar net als boombladeren en waterplanten (die laatste hoeven niet te worden gedroogd).

Met houtsnippers of compost

De houtsnippers en de compost moeten 'schoon' zijn = zonder verontreinigingen.

Met bruin golfkarton

Het karton moet onbedrukt zijn (enkele zwarte letters zijn geen probleem) en plakband en nietjes moeten worden verwijderd. Veel fietsen en meubels worden in golfkarton verpakt en dus zijn fietsenwinkels en IKEA goede bronnen!

Verzwaar/bedek het karton met compost of mulch.

Verwijder de restanten van het golfkarton aan het einde van het seizoen.

5. Compost en grond

Compost maken

Maak zelf compost!

Het gebruik van een geïsoleerde compostbak kan de temperatuur in de compost verhogen waardoor veel ongewenste planten zoals wortelonkruiden dood gaan (maar in ieder geval niet al het zaad ervan). Helaas is een kant-en-klare geïsoleerde compostbak van plastic.

U kunt zelf een compostbak maken met takken en bruin golfkarton (met maar weinig zwarte letters en zonder plastic). En natuurlijk kan tuinafval gewoon op een hoop zonder enige afbakening.

Compost of grond kopen

Deze worden in bulk of (plastic!) zak aangeleverd. De kwaliteit ervan is niet altijd duidelijk. Koop bij voorkeur biologische producten.

Wat betreft ongewenste planten: De meeste compost en aarde in zakken wordt gestoomd zodat ongewenste planten (de plant en het zaad) dood zijn. Dat ligt bij bulkcompost en -grond waarschijnlijk anders.

Het is beter om zelf compost te maken of eventueel compost van de centrale composthoop te gebruiken.

Compost van de centrale composthoop

Bevat onverteerbare rommel, takken en zaden. Niet alle gestorte wortelonkruiden zijn dood!

6. Om planten in voor te zaaien

Gebruik liever geen plastic bakken en bakjes. Keramische potjes zijn beter. Of werk met een zaaibed. Er bestaan kleine persjes waarmee blokjes tuinaarde inclusief een gaatje voor het zaad gemaakt kunnen worden (perspotjes).

Turfmolm bakjes werken goed maar zijn minder milieuvriendelijk omdat ze van afgegraven veen worden gemaakt en veengebieden belangrijke natuurgebieden zijn.

Ook de kartonnen buisjes uit wc- en keukenrollen werken goed. Het karton aan het einde van het seizoen verwijderen.

7. Zaad- en plantgoed

Gebruik bij voorkeur biologisch zaad dat niet genetisch gemodificeerd en wel zaadvast is (zaadvast wil zeggen dat planten zichzelf kunnen voortplanten). Voor plantgoed geldt het zelfde.

8. De tuin inrichten

Naambordjes bij planten

Plastic naambordjes hebben niet de voorkeur. Houten naambordjes zijn beter.

Om planten tegenop te laten groeien

De meeste klimplanten (zoals bonen en lathyrus) doen het prima met enkel verticale steun van in de grond gestoken takken (staken). Eventueel de staken aan elkaar vastmaken met henneptouw of

sisaltouw. Indien ook horizontale steun gewenst is dan horizontale takken tussen de staken doorvlechten.

Op sommige plekken op het terrein groeit bamboe die prima staken levert. (Het is op ons tuinenpark overigens verboden bamboe aan te planten!)

Tuinafscheiding

- heg (naast een openbaar pad moet een ligusterheg staan);
- takkenril (in de grond gestoken staande takken met daartussen liggende takken);
- vlechtwerk (steek takken in de grond en weef er soepele takken van wilg of appel tussendoor);
- muur van blokken hout (zwammenmuur).

(Verse wilgentakken, en die van enkele andere boom- en heestersoorten, wortelen als ze in de grond worden gestoken. Dat kan worden voorkomen door het gedeelte dat in contact komt met de grond eerst te schillen.)

Paden

Onder tegels, bakstenen en planken zullen zich muizen, slakken en wortelstokken van ongewenste planten verzamelen.

Veel mensen gebruiken houtsnippers om paden half te verharden. Ongewenste planten groeien er snel doorheen maar zijn dan wel makkelijker te verwijderen.

Het is op droge tuinen handiger om paden niet te verharden en af en toe te schoffelen.

9. Kassen, platte bakken en tunnels

Het frame van een kas moet liefst van rvs of aluminium zijn.

Conserveren van de houten lijst waarin het glas van platte bakken is gevat: zie onder Tuinhout. De ramen na gebruik droog opslaan.

Pas op met het hergebruik van oud raam- en kozijnhout, het kan beschilderd zijn met (witte of oranje) loodhoudende = giftige verf.

Er zijn kant en klare en zelfgemaakte tunnels, en met plastic en netten gedekte tunnels. Gebruik zo min mogelijk plastic en netten. Gebruik liever soepele jonge takken van fruitbomen of wilg om boogjes van te maken (in plaats van bijvoorbeeld pvc buizen).

10. Tuinmeubilair

Ook tuinmeubilair verslijt. Gebruik liefst onbehandeld houten tuinmeubels. Conserveren: zie onder Tuinhout. Zet tuinmeubels bij voorkeur binnen, dan slijten ze minder.

11. Tuinhout

Als u hout gebruikt om zaaibedden op te hogen, of om tuinmeubilair, een compostbak of afscheiding te maken, of om paden aan te leggen, kies dan voor onbehandeld hout:

- vuren (fijnspar);
- grenen (grove den);
- Douglas;
- lariks;
- acacia (robinia);
- tamme kastanje.

Deze houtsoorten zijn verkrijgbaar bij tuincentra, bouwmarkten en houthandelaren. De laatste vier houtsoorten zijn het best weerbestendig. Het merk Hollands Hout garandeert dat zijn lariks en Douglas van dichtbij komen.

Onbehandeld houten tuinmeubilair is op veel plekken te koop.

Gebruik liefst geen en anders zo min mogelijk metalen ankers, hoeken, schroeven en spijkers.
Hout conserveren met rauwe lijnolie, verf op lijnoliebasis of eventueel met verf op waterbasis (acrylverf). (Gekookte lijnolie droogt weliswaar sneller dan rauwe maar bevat daartoe metaalzouten. Verf bevat helaas pigmenten en andere milieuonvriendelijke stoffen.)

12. Opgebruiken of nu al weggooien

Gezien de slijtage van milieuonvriendelijke materialen (zoals plastic tuinstoelen) is het beter ze niet op te gebruiken maar nu al weg te gooien.

Tekst: Jan Willem Arends, Commissie Milieuvriendelijke Materialen,
met dank aan enkele meelezers.

Uw reactie is van harte welkom op: milieuvriendelijkematerialen@driehoektuin.nl